

M. 6070: 1-2.
ACC. N:R.

Landskap: Småland Upptecknat av: J. A. Gölh.
Härad: Upplands län Adress: Björnsås
Socken: Gjösås Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1939 Född år 1869 i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Näcken. sid.
(sprav i Ulmas hantfu. b. 7.) 1-2.

2 sid.

6070

Svar på Landsmålsarkivets kartfrågelista 7. Näcken.

/
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1. I Norra Uppvidingebygden, talades det mycket om Näcken, som en gammal skäggig man, som syntes sittande på en sten i forsarna, eller på en sten som låg i vattenytan, på grunden i sjöarna. När det var dimma. Men det talades också om att folk sett honom som en vit häst.

3. Från Galtabäck i Nottebäcks socken omtalas att Näcken tog en bondjanta när hon var och badade en söndagsmorgon. Han uppträdde då som en ung grann karl och slog armen om tösen och började simma utåt, men så ringde det samman i kyrkan och han släppte henne och hon tog sig i land, hon var förskrämd, men en lång stund hörde hon näcken nynna en sorglig melodi ute på grundet i dimman.

4. Den i hela Sverige berättade historien om den vita hästen som kan göra sig lång och locka barn att kliva upp på sig, omtalas även.

6. I min barndom och någon gång ännu, kan man få höra talas om gamla spelmän som lärt att spela av näcken. Det var i regel goda spelmän, drömmare som satt vid forsarna om kvällarna och fantiserade ihop melodier med forsbrus och fågelsång och de troddes kunna spela elvaleken, näckens polska (inte polka) historien om den som spelade så de måste skära av strängarna, berättas lika i hela vårt land.

7. För att få en bra fiol av näcken, måste spelmannen offra en fårbog åt necken

Skriv endast på denna sida!

och i min bygd berättades det att en av klockarfamiljen Janssons förfäder en kväll satt vid bäcken i Österkvarn och spelade på en dålig fiol som han gjort själv, han satt och såg konturerna av näcken i den vita forsen och bäst det var hörde han en röst som sade. — Om du ger mej en fårboj te å gnava på, så ska du få en te å spela på. Nästa kväll hade pojken en fårbog med sig och kastade ut till gubben i forsen och fick en fin fiol och stråke tillbaka. Det bästa med den var att pojken kunde spela vad han hörde och hitta upp nya melodier som ingen hört förr. Den pojken blev far till många bra spelmän och det fanns både klockare och musikderiktörer bland dem i min barndom. Ännu lever tre bröder Jansson och musiköra och sånggävor har alla tre, och den ene spelar både fiol och andra stränginstrument, på gehör. Än i dag kalla fiolen "fårbog".

10. Näcken var ansedd för att vara ett ondt väsen och det svors vid Näckafaen, eller Näckajävelen. När barn skulle bada varnades de för näcken och oroliga mödrar skickade med dem en kniv, eller en mässingskam för att sticka ned i sannden och binda näcken med. Man kunde också binda näcken med att kasta en sten rakt upp och säga. — Näck näck, horelu, ja binner dej i tri helia namm amen. Om stenen slog i vattnet med ett smackande ljud, utan att stänka vatten kring sig, ansågs

Skriv endast på denna sida!

näcken bunden.